

Російські рефлексії в садибній культурі Полтавщини XVIII- XIX ст.

Л. С. Шевченко, *Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

Еволюція людства неможлива без розвитку культури. Історичні процеси на терені нашої держави переконливо засвідчили наявність української національної культури, яка визначається не лише як політична й правова, а і побутова культура з особливостями національного характеру, традиціями та менталітетом нашого народу.

У XVIII-XIX століттях помітно визначилася та набула широкого розповсюдження садибна культура, що було пов'язане перш за все із появою значних маєткових утворень на терені держави, в тому числі й Полтавщини. Саме палацово-паркове й садибне будівництво сприяло зародженню цілого феномена садибної культури: «у побутовій атмосфері дворянської садиби органічно перепліталися господарські турботи і насолода неповторною красою української природи, інтимні родинні стосунки й багатолюдні свята, інтелектуальні заняття та художня творчість. Тут збиралися наукові колекції, картинні галереї, бібліотеки...Садибна культура включала в себе водночас культуру різних прошарків пануючих верств (аристократії, середнього дворянства, шляхти, козацької старшини), кріпацької інтелігенції, а також елементів народної культури» [1, С. 3].

Особливу роль у значимості палацово-паркових об'єктів відігравали культурно-художні й естетичні цінності, які сформувалися в маєткостях осередках серед українсько-російської інтелігенції. Власниками маєтностей були знані державні діячі не тільки Малоросії, а й Російської імперії: письменник і державний діяч І.М. Муравйов-Апостол, родич потомків гетьмана Д. Апостола; малоросійський генерал-губернатор князь М.Г. Рєпнін, нащадок дворянського роду Волконських; міністр внутрішніх справ Російської імперії князь В.П. Кочубей; юрист і судовий діяч Г.П. Закревський; член Державної ради В.С.Попов; меценат, громадський культурно-освітній діяч, етнограф, дідич Г.П. Галаган; відомий державний діяч Г.П.Трощинський; граф, маляр і графік Яків де Бальмен; поет і драматург В.В.Капніст та інші. Переорієнтація господарів полтавських маєтків сприяли запозиченню як імперських традицій та культурно-етичних норм, так і засад архітектурних формоутворень будівель їх палаців та репрезентативної частини парків з переорієнтацією на столичні аналоги.

Власники маєтків підвищували не лише власну освіченість, а й активно сприяли розвиткові народної освіти за рахунок будівництва за власний кошт закладів освіти й упровадження шкільного та професійного навчання у своїх садибах, поповнення особистих бібліотечних фондів зарубіжними виданнями а картинних зібрань – творами російських та українських художників. Полтавські садиби стають ще і своєрідними осередками музичної та театральної культур регіону, що «складала найістотнішу частину тієї

музичної атмосфери, в якій поступово формувалася національна професіональна музика» [2, С. 141].

Більшість дворянських гнізд Полтавщини – це особливий світ, у якому мешкала українсько-російська інтелігенція, світ духовності, культури й мистецтва, передових ідей того часу. Закономірно, що постійна цікавість до садибної культури привела до діяльності 1922 по 1927 роки першого Товариства вивчення російської садиби. Наприкінці ХХ ст. прийшло нове усвідомлення надзвичайної вартості садибної культури в Росії та в світі взагалі, відновлено діяльність Товариства (ОИРУ). Гадаємо, ці заходи забезпечать установаження розірваних зв'язків із минулим, повернення до забутих культурних народних традицій, а відтак – підвищення національної самосвідомості народу, його духовності, загальної культури; сприятиме регенерації збережених комплексів та забезпечить їх сучасне використання, у тому числі й у туристичному призначенні, що матиме ще і конкретну економічну доцільність подібних заходів.

Література

1. Тимофієнко В.І. Українська садибна архітектура другої половини ХVIII–першої третини ХІХ століття / В.І. Тимофієнко, В.Ю. Єрошев. – Київ: НДІТІАМ, 1993. – 44 с.
2. Шейко В.М. Історія української культури: навч. посібник / В.Шейко, Л. Тишевська. – К.: Кондор, 2006. – 264 с.